

**NÁRODNÝ INŠPEKTORÁT PRÁCE
KOŠICE**

R O Z B O R

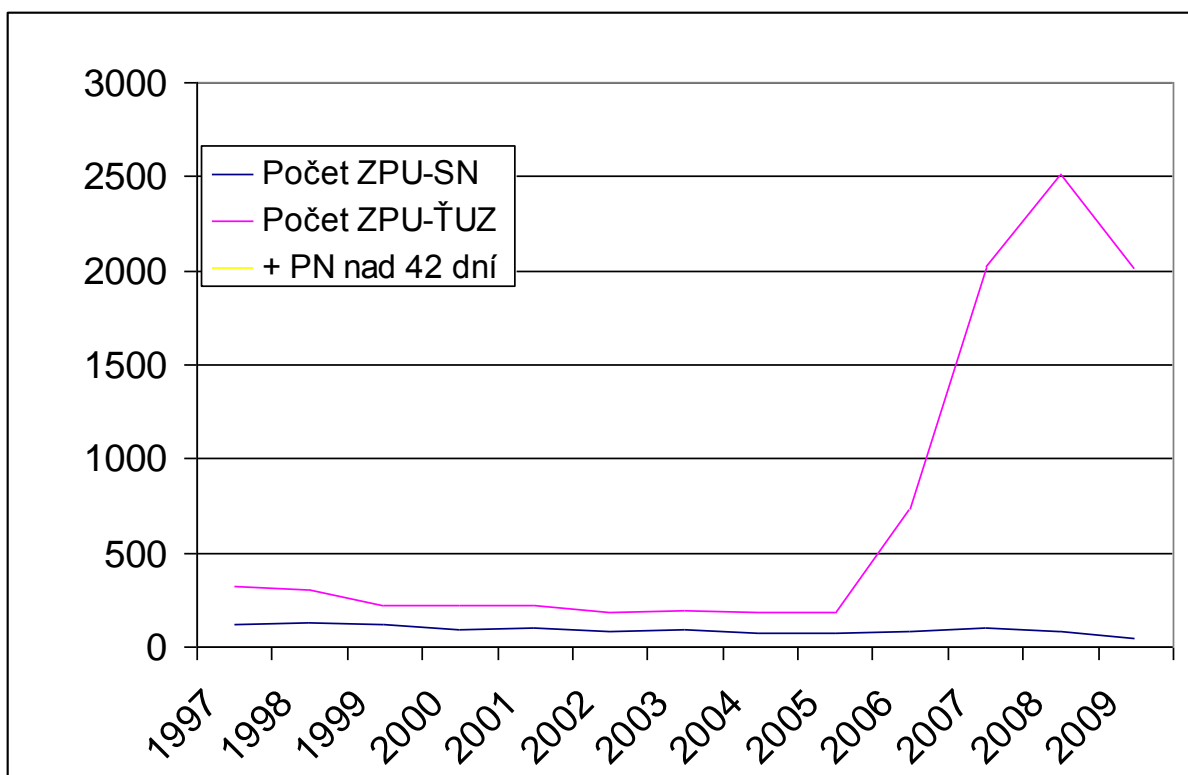
**Pracovných úrazov, závažných
priemyselných havárií a chorôb z povolania
z organizácií v pôsobnosti orgánov
Národného inšpektorátu práce
za rok 2009**

Stav a vývoj pracovných úrazov a chorôb z povolania

Závažné pracovné úrazy so smrteľným následkom, závažné pracovné úrazy s ťažkou ujmom na zdraví a závažné pracovné úrazy s PN nad 42 dní.

V organizáciách patriacich do pôsobnosti dozoru Národného inšpektorátu práce (NIP) došlo v roku 2009 k 44 závažným pracovným úrazom s následkom smrti (ZPÚ-SN). Oproti roku 2008 počet smrteľných pracovných úrazov klesol o 35 prípadov (-44,30%).

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet ZPU-SN	117	132	116	88	100	86	91	75	73	86	98	79	44
Počet ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní	322	302	219	221	219	182	195	188	185	735	2027	2515	2010

V hodnotenom roku bolo zaevidovaných 2 010 závažných pracovných úrazov (ZPÚ), z toho bolo 138 s ťažkou ujmom na zdraví (ŤUZ) a 1 872 s pracovnou neschopnosťou nad 42 dní (PN nad 42 dní). Oproti roku 2008 počet závažných pracovných úrazov klesol o 505 prípadov (pokles o 20,08%).

Z uvedeného počtu 44 ZPU-SN sa v 40 prípadoch jednalo o úrazy mužov (90,9 %). Medzi zamestnancami, ktorí utrpeli v hodnotenom roku ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní, bolo 1690 mužov (84,08 %). V roku 2009 boli zaznamenané 3 ťažké pracovné úrazy mladistvých zamestnancov.

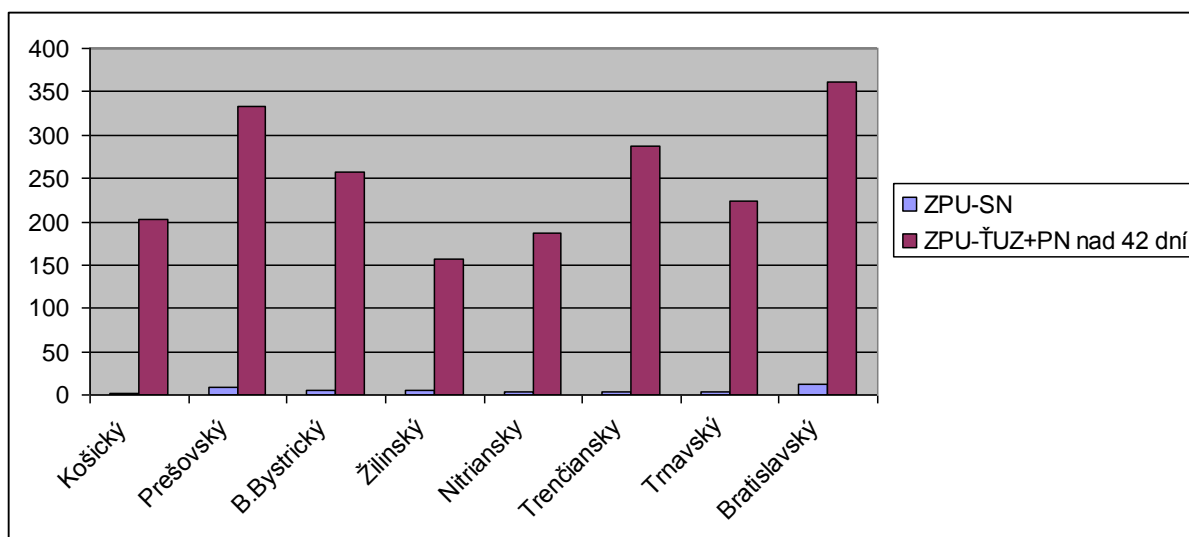
Podľa vekovej štruktúry zamestnancov najviac ZPU-SN sa vyskytlo u zamestnancov vekovej kategórie od 50 do 60 rokov - 18 prípadov (40,91 %), najviac ZPU (ŤUZ+PN nad 42 dní) sa vyskytlo u zamestnancov vekovej kategórie od 50 do 60 rokov - 699 prípadov (34,78 %), druhú najpočetnejšiu skupinu u ZPU-SN tvorili postihnutí vekovej kategórie od 40 do 50 rokov - 10 prípadov (22,73 %), u ZPU (ŤUZ + PN nad 42 dní) u zamestnancov vekovej kategórie od 40 do 50 rokov – 552 prípadov (27,46 %).

Vývoj výskytu závažných pracovných úrazov podľa dňa vzniku úrazu v rámci týždňového cyklu dokumentuje, že v roku 2009 sa najviac ZPU-SN vyskytlo v utorok a stredu (po 10 prípadov - 22,73 %), pri ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní v stredu (413 prípadov – 20,55 %).

Zo štruktúry závažných pracovných úrazov podľa mesiaca vzniku úrazu vyplýva, že najrizikovejšími v roku 2009 pri ZPU-SN boli mesiace január (7 prípadov - 15,91 %) a apríl (7 prípadov, 15,91 %), pri ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní to boli mesiace január (238 prípadov - 11,84 %) a február (221 prípadov - 10,99 %).

Z teritoriálneho hľadiska počty ZPU-SN a ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní a ich vývoj v roku 2009 podľa krajov SR sú zachytené v nasledovnej tabuľke a grafe:

	Košický	Prešovský	B.Bystrický	Žilinský	Nitriansky	Trenčiansky	Trnavský	Bratislavský
ZPU-SN	2	8	6	5	4	3	3	13
ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní	202	333	258	157	187	288	224	361

Z uvedenej tabuľky a grafu je zrejmé, že najviac ZPU-SN sa stalo v Bratislavskom a Prešovskom kraji, najviac ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní sa stali taktiež v Bratislavskom a Prešovskom kraji.

Z členenia závažných pracovných úrazov podľa druhu prevažujúcej ekonomickej činnosti zamestnávateľských organizácií zamestnancov, ktorí utrpeli ZPU-SN alebo ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní vyplýva, že najvyšší podiel týchto najzávažnejších úrazov sa v roku 2009 koncentroval v nasledovných odvetvových oddieloch podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (ŠKEČ):

pri **ZPU-SN** :

- stavebníctvo (14 prípadov – 31,82%)
- priemyselná výroba (6 prípadov – 13,64%)
- doprava a skladovanie (7 prípadov – 15,91%),

pri **ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní:**

- priemyselná výroba (720 prípadov – 35,82%)
- doprava a skladovanie (229 prípadov – 11,39%)
- veľkoobchod a maloobchod (205 prípadov – 10,20%).

Najdôležitejšími charakteristikami úrazových udalostí sú však zdroje a príčiny ich vzniku. Zo štatistiky týchto sledovaných údajov vyhodnocovaných v rámci Informačného systému NIP vyplýva, že väčšina ZPU-SN (81,83 %) sa kumulovala do troch hlavných zdrojových skupín. Tieto štatistické skupiny vrátane ich percentuálneho podielu na celkovom počte závažných pracovných úrazov uvádzame v nasledovnej tabuľke:

	Hlavná zdrojová skupina	podiel	Počet ZPU-SN
I.	- Dopravné prostriedky	38,64 %	17
V.	- Bremená, materiál, predmety	9,10 %	4
IV.	- Pracovné, príp. cestné dopravné priestory ako zdroje pádov osôb	34,09 %	15

U ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní sú to nasledovné skupiny:

	Hlavná zdrojová skupina	podiel	Počet ZPU-ŤUZ
IV.	- Pracovné, príp. cestné dopravné priestory ako zdroje pádov osôb	43,38 %	872
V.	- Bremená, materiál, predmety	19,30 %	388
III.	- Stroje a zariadenia	11,09 %	223

Z vyššie uvedeného prehľadu je zrejmé, že u ZPU-SN je doprava stále ťažiskovým zdrojom najzávažnejších pracovných úrazov. V podstate je štruktúra zdrojových skupín na prvých troch miestach dlhodobou nemenná, čo vyjadruje všeobecne väčšiu existujúcu rizikovosť uvedených zdrojových skupín z hľadiska pracovnej úrazovosti.

U ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní je najčastejším zdrojom s veľkým náskokom pracovné prostredie, pracovný priestor, cestné dopravné priestory.

Tri najčastejšie príčiny v súvislosti so vznikom ZPU-SN sú znázornené v nasledujúcej tabuľke:

	Príčina	podiel	Počet ZPU-SN
14	- Nezistené príčiny (dopravné nehody + ešte nedošetrené PÚ)	29,54 %	13
08	- Nedodržanie zásad bezpečnej práce, používanie nebezpečných postupov, konanie bez oprávnenia	20,45 %	9
12	- Bežné riziko práce (nedostatky osobných predpokladov)	20,45 %	9

Ako je vidieť v tabuľke, najviac sú zastúpené nezistené príčiny – PÚ pri dopravných nehodách, ktoré IP nevyšetruje. Ďalšou skupinou v poradí je nedodržanie zásad bezpečnosti práce, kedy zamestnanci používajú nebezpečné postupy alebo spôsoby práce, konajú bez oprávnenia, proti príkazu a pokynom, prípadne zotrávajú v ohrozenom priestore. Ako treťou najčastejšou skupinou príčin je bežné riziko práce – nedostatky osobných predpokladov na riadny pracovný výkon, chýbajúce telesné predpoklady, zmyslové nedostatky, nepriaznivé osobné vlastnosti a okamžité psychofyziologické stavy .

Tri najčastejšie príčiny v súvislosti so vznikom ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní sú znázornené v nasledujúcej tabuľke:

	Príčina	podiel	Počet ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní
12	- Bežné riziko práce (nedostatky osobných predpokladov)	63,08 %	1268
08	- Nedodržanie zásad bezpečnej práce	8,31 %	167
11	- Ohrozenie inými osobami	4,97 %	100

Z tabuľky je zrejmé, že s veľkým nárastom je najčastejšou príčinou ZPU-ŤUZ+PN nad 42 dní bežné riziko práce – nedostatky osobných predpokladov na riadny pracovný výkon, chýbajúce telesné predpoklady, zmyslové nedostatky, nepriaznivé osobné vlastnosti a okamžité psychofyziologické stavy. Ďalšou skupinou v poradí, tak ako pri ZPU-SN, je nedodržanie zásad bezpečnosti práce, kedy zamestnanci používajú nebezpečné postupy alebo spôsoby práce, konajú bez oprávnenia, proti príkazu a pokynom, prípadne zotrávajú v ohrozenom priestore. Treťou v poradí príčinných skupín je ohrozenie inými osobami.

Registrované pracovné úrazy (RPU)

Za rok 2009 bolo orgánom dozoru inšpekcie práce do termínu spracovania rozboru z organizácií zaslaných celkovo 7048 záznamov RPU. Oproti roku 2008 (9097) je to pokles o 2049 prípadov (- 22,52 %).

Z uvedeného počtu 7048 pracovných úrazov išlo v 4723 prípadoch o úrazy mužov (t.j. 67,01 %) a v 26 prípadoch o úrazy mladistvých zamestnancov (t.j. 0,37 %).

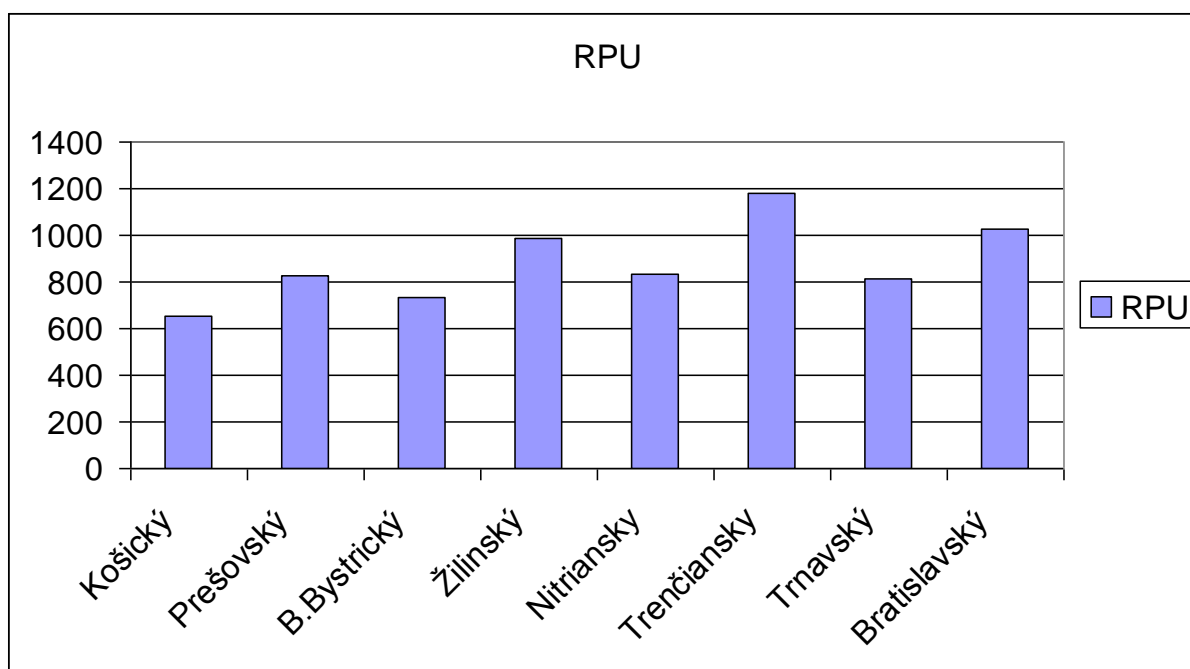
Z triedenia podľa vekovej štruktúry sa najviac pracovných úrazov v roku 2009 vyskytlo u zamestnancov vekovej kategórie od 18 do 30 rokov (1903 úrazov - 27,00 %). Druhú

najpočetnejšiu skupinu tvorili postihnutí vekovej kategórie od 30 do 40 rokov (1672 úrazov - 23,72 %).

Zo štruktúry pracovných úrazov podľa mesiaca vzniku úrazu vyplýva, že najrizikovejšími mesiacmi v roku 2009 boli február (674 prípadov – 9,56 %) a marec (646 prípadov – 9,16 %); najrizikovejšími dňami bol pondelok (1470 prípadov – 20,85 %) a streda (1318 prípadov – 18,70 %).

Z teritoriálneho hľadiska počty pracovných úrazov a ich vývoj v roku 2009 podľa krajov SR sú zachytené v nasledovnej tabuľke a grafe:

	Košický	Prešovský	B.Bystrický	Žilinský	Nitriansky	Trenčiansky	Trnavský	Bratislavský
RPU	655	827	732	989	831	1178	812	1024

Z tabuľky je zrejmé, že najviac RPU sa stalo v Trenčianskom kraji (1178 prípadov – 16,71%), najmenej v Košickom kraji (655 prípadov – 9,29%).

Z členenia podľa druhu prevažujúcej ekonomickej činnosti zamestnávateľských organizácií vyplýva, že najvyšší podiel RPU sa koncentroval v týchto odvetvových oddieloch podľa ŠKEČ:

- priemyselná výroba – 3075 prípadov (43,63 %)
- veľkoobchod a maloobchod – 916 prípadov (12,99 %)
- doprava a skladovanie – 558 prípadov (7,92 %)

Najdôležitejšími charakteristikami úrazov sú však zdroje a príčiny ich vzniku. Zo štatistiky týchto sledovaných údajov vyhodnocovaných v rámci Informačného systému NIP vyplýva, že väčšina prípadov (69,17 % pracovných úrazov) sa kumulovala do troch hlavných zdrojových skupín.

Tieto štatistické skupiny vrátane ich percentuálneho podielu na celkovom počte pracovných úrazov uvádzame v nasledovnej tabuľke:

		Hlavná zdrojová skupina	Podiel v %	Počet RPÚ
V.	-	Materiál, bremená, predmety	30,33	2138
IV.	-	Pracovné, prípadne cestné dopravné priestory ako zdroje pádov osôb	25,65	1808
III.	-	Stroje a strojné zariadenia	13,19	930

Z uvedeného prehľadu je zrejmé, že ťažiskovým zdrojom pracovných úrazov je materiál, bremená a predmety. Najviac úrazov spôsobovali predmety a bremená pri ich manipulácii, pri páde a pôsobením ostrými hranami a pod. Na ďalšie miesta podľa početnosti výskytu možno zaradiť úrazy ako následky pádu na vnútroprístrojových pracoviskách či komunikáciach. V podstate je štruktúra zdrojových skupín na prvých troch miestach v porovnaní s rokmi 2000 až 2009 nemenná, čo vyjadruje väčšiu rizikovosť uvedených zdrojových skupín z hľadiska pracovnej úrazovosti.

Príčinné súvislosti vrátane ich percentuálneho podielu na celkovom počte pracovných úrazov uvádzame v nasledovnej tabuľke:

	Príčina	podiel	Počet RPÚ
12	- Bežné riziko práce (nedostatky osobných predpokladov)	74,64 %	5261
14	- Nezistené príčiny	6,58 %	464
08	- Nedodržanie zásad bezpečnej práce	5,25 %	370

Najčastejšími príčinami vzniku RPÚ za rok 2009 boli predovšetkým nedostatky osobných predpokladov na výkon práce v čase úrazu (rôzne indispozície, nepozornosť a pod.) a jestvujúce bežné riziko práce, ďalej nebezpečné konanie samotných zamestnancov postihnutých pracovným úrazom – ich nedisciplinovanosť spojená s porušovaním predpisov a pokynov na zaistenie BOZP, s prácou v rozpore s príkazmi riadiacich pracovníkov a pod.. Príčiny, ktoré sa kumulujú v tejto skupine, spočívajú napr. v zasahovaní do mechanizmu strojov počas ich chodu za účelom opravy, nastavovania, čistenia alebo inej manipulácie so strojom či zariadením, ďalej zasahovanie či vstupovanie do ohrozeného priestoru strojov či zariadení v činnosti a i.

Choroby z povolania

V roku 2009 na Slovensku v organizáciách spadajúcich do pôsobnosti dozoru Národného inšpektorátu práce boli nahlásené 2 priemyselné otravy, 8 ohrození chorôb z povolania a 180 chorôb z povolania. V hlavnej miere sa jedná o prípady z prostredia, kde dochádza k dlhodobému jednostrannému zaťaženiu organizmu. Následkom toho dochádza k ochoreniu kostí, kĺbov, svalov, ciev, nervov.

Závažné priemyselné havárie a bezprostredná hrozba závažnej priemyselnej havárie

V hodnotenom období boli zaevidované 3 prípady bezprostrednej hrozby závažnej priemyselnej havárie.

Prílohy č.:

1. Analýza ZPU-SN - deň/mesiac
2. Analýza ZPU-SN - vek/ŠKEČ
3. Analýza ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní - deň/mesiac
4. Analýza ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní - vek/ŠKEČ
5. Analýza RPU/OPU - deň/mesiac
6. Analýza RPU/OPU - vek/ŠKEČ
7. Analýza zdrojov SPU/ZPU-SN v rokoch 1990-2008
8. Analýza zdrojov ŤPU/ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní v rokoch 1990-2008
9. Analýza príčin SPU/ZPU-SN v rokoch 1990-2008
10. Analýza príčin ŤPU/ZPU-ŤUZ + PN nad 42 dní v rokoch 1990-2008
11. Analýza zdrojov OPU/RPU v rokoch 1997-2008
12. Analýza príčin OPU/RPU v rokoch 1997-2008

Zoznam použitých skratiek:

ZPÚ – závažný pracovný úraz

ZPÚ SN – závažný pracovný úraz so smrteľnými následkami

ZPÚ ŤUZ – závažný pracovný úraz s ťažkou ujmovou na zdraví

ZPÚ PN nad 42 dní - závažný pracovný úraz s práceneschopnosťou dlhšou ako 42 dní

RPÚ – registrovaný pracovný úraz (práceneschopnosť dlhšia ako 3 dni)

ŠKEČ – štatistická klasifikácia ekonomických činností

NIP – Národný inšpektorát práce

PÚ – pracovný úraz

IP – inšpektorát práce

BOZP – bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci